

Slovenska domovina.

Žalostna gora na Dolenjskem.

Med sloveče božje poti Marijine na Dolenjskem spada Žalostna gora pri Mokronogu, katere sliko je objavil «Dom in Svet» v številki 5., na strani 209. Precëj strma gora, na kateri je sezidana romarska cerkev, vzdiguje se na zahodni strani mokronoškega trga. Raz goro je kaj lep razgled po vsi šentrupertski dolini. Od tod vidiš v nekoliki daljavi prijazni Šentrupert s prelepo gotsko cerkvijo. Nad njim opaziš njegovo najlepšo podružnico, Veselo goro z baziliko sv. Frančiška Ksaverija. Pred seboj na okoli našteješ še do dvajset različnih cerkvic, med katerimi ponosno gospodari Kum, najvišji hrib na Dolenjskem, s cerkvicama sv. Jošta in sv. Neže.

Na tej prijazni gori so sezidali verniki Mariji svetišče, da bi si izprosili obilnih milostij v revah in nadlogah. Kdaj so postavili cerkev, ne dá se natančno določiti, pač pa se misli, da okoli leta 1670.; znano je namreč, da je mokronoški grajščak Ivan Danijel Kaisal daroval l. 1675. cerkvi veliki oltar, ki je iz črnkastega marmorja. V oltarju je kip žalostne Matere Božje z mečem v prsih in mrtvim sinom v naročju; ta kip je izdelan posebno umetno. Obok nad velikim oltarjem je slikan s podobami žalostnih skrivnostij M. D. V sredi pa se vidijo menihi v sivi obleki, ki so sedmeri ustanovniki reda «Marijinih služabnikov» (servitov). Cerkev ima še štiri stranske oltarje. Sedanji gospod župnik J. Virant se mnogo trudi, da bi vso cerkev od znotraj še bolj olepšal.

Nekoliko nižje od cerkve na južnovzhodni strani so svete stopnice, ki so bile postavljene okoli leta 1767., kakor nam spričuje latinski napis, vsekán v

kamen nad vrati. Leta 1872. pa so jih prenovili iz zapuščine mokronoškega župnika Kastelca. Stopnice so izdelane iz črnega marmorja, obok nad njimi pa je slikan s podobami iz Jezusovega trpljenja in vstajenja. Vrhu stopnic je oltar sv. Križa.

Od svetih stopnic doli proti župnišču je sedem postaj, znamenj, ki predočujejo sedem žalostij M. D. Pet je zidanih, dve pa sta na presno slikani v zid pri svetih stopnicah. Slikal jih je l. 1862. po Führihu Matija Koželj iz Kamnika.

Na Žalostni gori je vsako mlado nedeljo shod, kamor pride vselej obilo romarjev. A največji shod je v nedeljo pred praznikom sv. Jerneja. Takrat se zbere tu gori več tisoč romarjev iz vseh župnij dolenjskih. Pa tudi mnogo Štajercev in Hrvatov najdeš med njimi. Veliko pride posebno še Belokranjcev in tudi Kočevarjev, da, celó zjedinjene Vlahe iz Žumberka vidiš tu v njihovih narodnih nošah. Nekateri prihajajo celó v procesijah s križi in cerkvenimi zastavami, pojoč lavretanske litanije in druge svete pesmi v čast blaženi Devici Mariji. Takrat je tu več svetih maš in pridig.

Da pa nimajo Dolenjci in drugi Slovenci zastonj tolikęga zaupanja v Marijino pomoč, potrjuje nam obilo zahval in slik za uslišane prošnje, ki visijo po stenah okoli velikega oltarja. Te nam pač spričujejo, kako obilnih milostij in dobrot je že od nekdaj delila vsem, ki so jo častili in prosili na Žalostni gori.

I. Šašelj.

Grad Krupa v Beli Krájiní.

Na strani 136—139 je prinesel «Dom in Svet» kratek opis in sliko grada «Podbrežja» v Beli Krájiní, ki je last

gospoda Rudolfa barona Apfaltrerna. Danes pa nam podaje sliko drugega gradú iz Bele Krajine, ki je last istega grajščaka, in sicer grad «Krupo» v semiški župniji.

Sezidan je na desnem bregu potoka Krupa ali Kropa, po katerem je dobil tudi svoje ime, nekako v sredi med Metliko in Črnomljem, uro hodá od Semiča. Bil je svoje dni, kakor nam pripoveduje Valvasor,¹⁾ last Krupskih gospodov, ki so bili istega rodú, kakor grofi Ursini-Blagey. Valvasor omenja posebno Ano grofinjo Krupsko, omoženo Ortenburško, ki

je ustanovila avguštinski samostan v Ljubljani, župnijo v Radovljici in mekinski samostan, v kateri je tudi vstopila. Kasneje so ga podedovali grofi Hohenwarta, ki so bili v rodu z grofi Ortenburškimi, in so ga imeli dalje časa v lasti. Po smrti Andreja Hohen-

warta, stotnika celjskega in metliškega pa, t. j. okoli leta 1483., je postal njegov lastnik Moric Burgstallski, ki je vzel v zakon Marjeto, jedino hčer Andreja Hohenwarta. In ta rodovina ga je imela odslej v posesti, ob enem s podbreškim gradom in drugimi gradovi in posestvi, več stoletij.

Grad ima tudi svojo kapelico, ki je posvečena sv. Ani in stoji dober streljaj od gradú, tikoma ob cesti v Semič. Sedanja cerkva je bila sezidana l. 1874. v gotskem zlogu. A preje je stala na

istem prostoru stara cerkva, od katere so ohranili pri novem zidanju samo nekoliko zidú in prostor, nad katerim je sedaj zidan zvonik. Pri vhodu zapaziš na steni, koder je odpadel belež, da je bila stara cerkva najbrže slikana. Imela je gotovo tudi svojo rako pod zemljo, kamor so zakopavali grajščake, kar se dá sklepati po treh nagrobnih kamenitih spomenikih z napisi, ki so vzdani v stene ob straneh oltarja. Spomenik na evangeljski strani nam kaže Jurija Krištofa Burgstallskega v naravni velikosti. Pod njim je ta-le napis:

Hie ligt begraben der

Her B

Georg Christof von Burgstal zu Krup und Frei

turn an der Kulp Pfantherr zu Roten und

Schernbüchel ist in Gott seliglich entschlaf

en den 3 April des 1619 Jars deme Gott Gnade

Na straneh napisa stoji grb.

Na epistelski strani je pa jednak spomenik s tem-le napisom:

Hie ligt begraben der edl und gestreng Her Herr Hanns Balthasar von Purkhstall zu Krup

Freyenthurn und Gradez: welcher den 15 Augusti

1630 Jar in Got verschiden deme Got Gnade

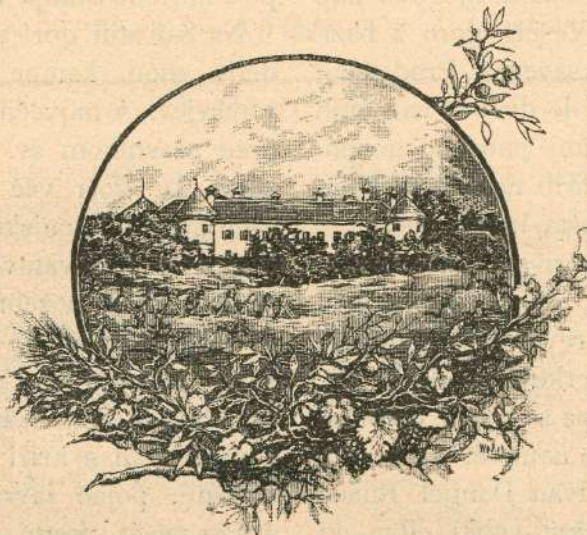
Poleg tega pa je na strani še mal spomenik z napisom:

Hie ruet in Got des — — — — — Hr. Hr. Baltasarn. v. Purkstal. zu. K. F. u. G. mit der

edlgebornen F. F. Barbara geborne Krisanicin zu O. u. T. erster sohn. G. Andre, welcher den

24 Aug. 1623 Jars in Got verschiden deme Got

ein frelig Auferstheung verleben wele. Amen.

Grad Krupa. (Narisal Jos. Germ.)

¹⁾ XI., 322.

Na oltarju je lepa slika sv. Ane od neznanega slikarja. Zanimiv je okvir okoli nje, ki je v roccoco-zlogu in širok do poldruega črevlja. Neki ljubitelj je daval zanj, kakor pripoveduje, 4000 gld.

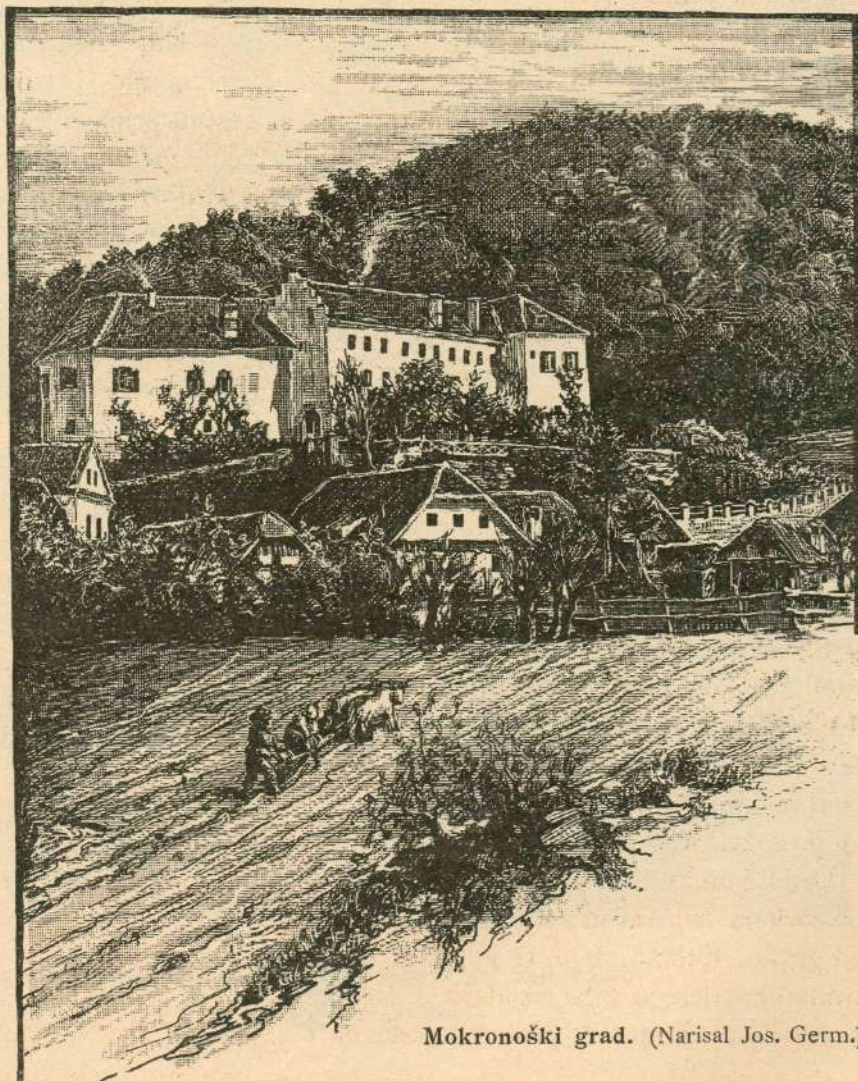
I. Šašelj.

Mokronoški grad.

Nad župnijsko cerkvijo v Mokronogu se vzdiguje na malem griču v podnožju préčinske hoste mokronoški grad, obširno poslopje v podobi čveterokota. Kdaj je bil zidan in kdo ga je postavil, tega ne vemo. Ker se je našel l. 1880. pod gradom v jarku, ki vodi iz grada, zlat rimski novec Anastasija II., smemo misliti, da so imeli morda že Rimljani tu kako utrdbo, zlasti ker so gotovo tu bivali; to nam spričujejo večkratne najdbe rimskih stvarij v Mokronogu in njega okolici. Pri vhodu v grad beremo sicer letnico 1595, toda tega leta je bil najbrže le prezidan in popravljen; grad sam je veliko starejši.

O njegovi zgodovini vemo, da sta bila grad in trg Mokronog v XI. veku last sveste Heme, koroške kneginje, ki je imela razven posestev in gradov na Koroškem in Stajerskem tudi

na Kranjskem mokronoški grad, Škrljevo nad Šentrupertom, Gomilo blizo Boštanj in dr. v svoji posesti. Oboje, grad in trg, je darovala kasneje krškemu nuskemu samostanu. Ko je bila pa leta 1072. ustanovljena krška škofija, pripadla sta tej v last, dokler si ju ni prisvojil l. 1437. celjski vojvoda Janez Vitovec. Spomin na sv. Hemo se je še ohranil v Mokronogu. V gradu namreč kažejo črevelj, o katerem se pripoveduje, da je bil sv. Heme. Narejen je iz belega usnja, 20 cm dolg in 6,5 cm širok. Toda, kakor je dokazal gospod A. Müllner v listu «Argo» 1892, str. 122 do 123, je črevelj k večjemu iz XV. ali

Mokronoški grad. (Narisal Jos. Germ.)